

לו ישטמנו יוסף

(1) ספר בראשית פרק נ

(טו) וַיֵּרְאוּ אֶחָי יוֹסֵף כִּי מֵת אָבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִשְׁטַמְנוּ יוֹסֵף וְהָשִׁיב יָשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ:

תרגום אונקלוס על בראשית פרק נ פסוק טו

(טו) וחזו אחי יוסף ארי מית אבוהון ואמרו דלמא ייטר לנא דבבו יוסף ואתבא יתיב לנא ית כל בישתא דגמלנא יתיה:

רש"י על בראשית פרק נ פסוק טו

לו ישטמנו - שמא ישטמנו לו מתחלק לענינים הרבה יש לו משמש בלשון בקשה ולשון הלואי כגון לו יהי כדבריוך לו שמעני ולו הואלנו לו מתנו ויש לו משמש בלשון אם ואולי כגון לו חכמו לו הקשבת למצותי ולו אנכי שוקל על כפי ויש לו משמש בלשון שמא לו ישטמנו ואין לו עוד דומה במקרא והוא לשון אולי כמו אולי לא תלך האשה אחרי לשון שמא הוא ויש אולי לשון בקשה כגון אולי יראה ה' בעניי אולי ישיב ה' אותי הרי הוא כמו לו יהי כדבריוך ויש אולי לשון אם אולי יש חמשים צדיקים:

בעל הטורים על בראשית פרק נ פסוק טו

לו ישטמנו יוסף - כשחזרו מלקבור את אביהם עבר יוסף על הבור שהשליכוהו בו ובירך בדרך "ברוך שעשה לי נס במקום הזה". אמרו עדיין הוא זוכר מה שעשינו לו. יש מפרשים לו ישטמנו יוסף, הלואי ישטמנו יוסף בלבו ולא יעשה לנו מעשה. ואם חפץ לעשות לנו ישיב לנו כל הרעה שגמלנוהו כי מה עשינו לו, גרמנו לו שנעשה מלך מחמת שמכרנוהו ונתגלגל הדבר ונעשה מלך במצרים, כן יעשה לנו:

(35) ספר תפארת שלמה על מועדים - שבת קודש

משפט וצדקה ביעקב אתה עשית (תהלים צט, ד), הנה משפט וצדקה הם תרתי דסתרי אהדדי. אך הנה כתיב (דניאל ט, ז) ולך ד' הצדקה ולנו בושת הפנים. דהנה אמרו חכז"ל (ביצה לב, ב) מי שמצפה לשלחן אחרים עולם חשך בעדו כמ"ש בירושלמי בהית לאסתכולי באפי' מאן דאכל נהמא דחברי' שהוא נהמא דכסופא כידוע לכל העולם. ואם זה בסתם בני אדם מכ"ש אם חטא אחד לחבירו עד מאד ואעפ"כ הוא אוכל אצלו ועושה לו כל הטובות הבושה גדולה עד מאד. כמ"ש גבי אחי יוסף (בראשית נ, טו) לו ישטמנו יוסף שלא היו יכולים לסבול הבושה ממנו שהם גמלוהו הרעה והוא עשה להם כל הטובות וכלכל אותם ונשיהם וטפם. וזה ידוע שאין ערך ליסורים האלו. ומכ"ש אצל הקב"ה (תהלים קל, ג) אם עונות תשמר י"ה אדני מי יעמוד. ומדת הדין אומרת כו'. ומכ"ש שאין ערך ודמיון למי שיש לו שכל הטוב להבין ויודע כי חטאתו לנגדו תמיד ואעפ"כ הקב"ה עושה עמו חסד ומכלכל אותו ואת ביתו אין ערך לבושה זו. וזה (דניאל ט, ז) ולך ד' הצדקה ולנו בושת הפנים. דהיינו שיודעים אנו שאין אנו ראויים לזה רק הקב"ה עושה עמנו צדקה ולכך לנו בושת הפנים. וזה (עזרא ט, ו) בושנו ונכלמנו להרים פנינו אליך ונמצא כי אדם כזה כל מה שהקב"ה מרבה עמו חסד ונפלאות יותר יש לו בושת ויסורים יותר. וזהו הוא התשובה בשלימות. וזה כוונת אומרם העושה עבירה ומתבייש בה מוחלין לו מיד דהיינו שראה שהקב"ה עושה עמו חסד ובוש מלפני הש"י. ובזה י"ל הפסוק שהתחלנו (תהלים צט, ד) משפט וצדקה ביעקב אתה עשית. דהיינו שהצדקה הוא היסורים והוא המשפט שמצינו בדוד המלך (ויק"ר ל, ב) שהתפלל על יסורים וכמו שאמרו חכז"ל (ילקוט שמעוני ב, תשל"ג) על פסוק (ירמיהו י, כד) יסרני ד' אך במשפט.. ולאדם כזה שמצפה ליסורי' כל מה שמרבה עמו הקב"ה טובות וחסדים יש לו יסורים יותר וזה הוא משפט וצדקה ביחד. ולזה אנו מפארים

להקב"ה בחסד כזה. ולזה אמר אח"כ (תהלים צט, ה) רוממו ד' אלהינו וכו'. וז"פ (תפילת שמו"ע) וצדקנו בצדק ובמשפט. מלך אוהב צדקה ומשפט. ובזה יש לישב הפסוקים (תהלים פט, טו) צדק ומשפט מכון כסאך וכו' וכתוב (תהלים קמג, ב) אל תבא במשפט עמנו. היינו ג"כ כנ"ל במשפט לבד בוודאי לא. אך צדק ומשפט ביחד הוא טוב כנ"ל. (מכ"ק):

(1) ספר משלי פרק כה

(א) אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים:

(ב) כי גחלים אתה חתה על ראשו וידוֹד יִשְׁלֵם לך:

מלבי"ם על משלי פרק כה פסוק כא - חלק באור הענין

אם רעב שונאך האכילהו לחם - מיעץ את מי שרוצה לנקום נקמה גדולה בשונאו לא בזאת ינקום שימנע מאתו לחם ומים, רק בהפך שיעשה עמו כל טוב, אם ירעב יאכילהו, ואם צמא השקהו מים - כי תרויח שני דברים.

א] כי גחלים אתה חתה על ראשו - שבמה שאתה מטיב לו ידמה לו שאתה חותה גחלים על ראשו, כי יזכור את אשר חטא לנגדך והרע לך, ויבוש ויכלם שעתה מוכרח לקבל לחם ומים ממך תחת רעתו. ב] וה' ישלם לך - שתקבל שכר מה' בעבור הצדקה שעשית, ואם תנקום במה שלא תתן לו לא תקבל שכר: